

Debat

Participants en la taula rodona: *Justo Molinero* (president de Radio Tele-Taxi i RM Radio); *Andreu Buenafronte* (conductor i realitzador de «El terrat» de Ràdio Barcelona); *Lluís Jou* (director general de Política Lingüística de la Generalitat); *Montserrat Minobis* (periodista de Ràdio 4); *Françesc Vallverdú* (assessor lingüístic de la CCRTV).

Moderador: *Josep Gifreu* (professor i degà dels Estudis de Comunicació Audiovisual de la UPF).

Justo Molinero: En primer lloc, voldria agrair als organitzadors d'aquests Congrés que hagin comptat amb la meva persona. Vull dir que és la primera vegada que em trobo davant d'un públic tan coneixedor de la nostra problemàtica, de la ràdio, i tant de la comunicació com de la llengua. Tampoc no em vull allargar en el temps, i demano perdó per la meua parla perquè el meu català és molt d'estar per casa. Aquest sí que és un català ben *light*, tot i que cada dia faig un esforç per poder-ho fer millor i assabentar-me més de les coses i del que diuen.

Primer de tot, voldria dir, tant al govern de la Generalitat com als catalans, que tant RM Radio com Radio Tele-Taxi, mentre jo visqui, no es vendran, no s'han de vendre per a res. Són unes emissores que funcionen perfectament bé, la seva economia està completament sanejada. Anem treballant, anem fent feina, i no em plantejo la possibilitat de poder-les vendre. Això ho dic avui i probablement ho diré d'aquí a vint anys també. Quan l'any 1982 em vaig plantejar la possibilitat de muntar una emissora, com tots vostès deuen saber, totalment pirata, si s'entén per pirata una emissora que no tenia autorització per a emetre, en cap moment no em vaig plantejar la possibilitat de parlar-hi en català o de parlar-hi en castellà. En primer lloc, perquè feia temps que vivia aquí a Catalunya. El català que parlava aleshores no era tampoc prou clar per a poder-hi fer un programa. També vaig pensar a fer una ràdio perquè la gent estimés la terra on havia vingut a viure i a buscar-se la vida ja que, fent que aquesta gent estimés aquesta terra, probablement arribaria el dia que també n'estimaria la parla.

Després, quan es fa referència al fet que a la ràdio privada el català baixa i, en canvi, a la municipal puja, no hi estic totalment d'acord ni de bon tros, perquè hi ha emissores municipals que atenyen, en una sola emissora, probablement el 90 % de la programació catalana municipal de tot Catalunya. Em refereixo, per exemple, a Ràdio L'Hospitalet, que és municipal. Si aquesta ràdio es dediqués a parlar en castellà o en català, l'índex pujaria molt, o no. Vull dir que en els últims anys crec que s'ha avançat molt i som en el camí de poder anar normalitzant el tema entre tots. Tampoc no tenim, ni a RM Radio ni a Tele-Taxi, la dependència d'emissores estatals, siguin tant d'aquí com de fora, al cap de l'any de fer renovacions de contractes i dir quina mena de programació farem. La nostra programació és de vint-i-quatre hores en cadascuna de les emissores i és programació catalana, si s'entén que també la gent que probablement no parla bé el català també és catalana.

La veritat és que aquest estudi que ens heu donat té, si no ho tinc mal entès, un any, i d'un any ençà a les nostres emissores hem avançat bastant perquè creiem que en els últims anys aquest moviment migratori, que s'esdevenia des de fa molts anys aquí a Catalunya, ara no s'hi esdevé; per tant, crec que podem anar avançant i molt força en aquest tema de parlar català. Dit d'una altra manera, anirem agafant més temps, farem més programació en català en la mesura que ens puguem anar desenvolupant més bé en català. Des de fa més d'un any, les nostres emissores tenen com a norma fer la programació del 35 % en català, i ho fem i ho complim, i bé. A emissores de parla totalment catalana, com les emissores de la Generalitat, RAC 105, per exemple, el seu locutor presenta la música en català; però el que és ben clar és que no en posa de castellana, ni gairebé no en posa de catalana, sinó que es dedica a posar música anglesa. O sigui que és molt dubtós que RAC 105 faci una programació del 100 %. Crec que ells haurien de ser els primers de donar lliçons d'això, atès que nosaltres posem música espanyola, i per música espanyola entenem tot el que pot sonar a Galícia, Extremadura o Andalusia i també, lògicament, música catalana. Si sintonitzeu la nostra emissora en qualsevol franja horària, hi sonarà probablement més música catalana que no pas a cap emissora d'arreu del país. Us demano que feu un esforç per poder entendre també les nostres emissores perquè crec que, en la mesura que es vagi avançant en aquest país, nosaltres anirem normalitzant també el tema del català, que és una cosa que ens preocupa perquè d'aquí a pocs anys els nostres fills seran tan catalans com qualsevol.

Andreu Buenafuente: Jo què hi faig aquí, em pregunto, a banda d'arribar tard perquè no he trobat la sala? Sóc un professional i només us parlaré des de la meua òptica de professional, que em diu que la cosa més normal del món és fer el programa en català.

Jo, quan era petit, treballava a Ràdio Reus i un senyor que es deia Josep M. Martí em va dir: «Fes un programa.» I en cap moment no es va plantejar si seria en català o en castellà. El vaig fer en català. Jo he viscut i parlat sempre en català. I aleshores vaig venir a Ràdio Barcelona, i vaig començar a fer el meu programa local substituint-ne un altre que era bilingüe per un en català i fins als nostres dies. Després vaig anar a fer televisió, i la faig en català. I, quan parlo amb la meua xicota, parlo en català. Vull dir que la meua vida és catalana i empro la llengua catalana, i en la meua professió també l'empro. Per tant, de vegades penso que sóc un privilegiat perquè tinc uns altres companys o amics que treballen i han d'emprar una altra llengua en la qual potser no se senten còmodes, i tal i tal...

Per consegüent, la meua experiència també em diu que, gràcies a Déu, «El terrat» és un programa que va molt bé. I, adreçant-me als càrrecs directius i de criteri empresarial que abans reflectia en Joan Barril, els diria que també es plantegessin aquelles cadenes generalistes, començant per la meua pròpia (perquè em penso que la crítica ens l'hem d'aplicar nosaltres mateixos). A mi m'agradaria més que la cadena SER ens donés més marge a Catalunya i ens permetés treballar més en català. Crec, modestament, que l'experiència d'«El terrat» pot demostrar o pot servir per a demostrar que un programa en català pot funcionar i arribar a tota la població perquè em consta que tinc oients catalans i castellans. De vegades crec que tenim oients comuns amb el senyor Justo Molinero, força, per raons no solament humorístiques, sinó també reals. Jo trobo gent que em diu: «Doncs jo escolto el Justo i al migdia et poso a tu.» O al revés, no ho sé. I a mi això m'enorgulleix molt, entre altres coses perquè jo sóc d'origen andalús: el meu pare és andalús i no rengo ni de bon tros les meves arrels. Em considero català, però amb un gran respecte per la llengua castellana. Per tant, faig un programa que arriba a dos sectors, i això per mi és un èxit. I crec que unes altres cadenes s'haurien de deixar una miqueta de grans macrointeressos empresarials i permetre que les seves emissores locals fessin els programes en català.

Efectivament, estic totalment d'acord amb el que diu en Joan Barril. La normalització és que la gent escolti un programa o una emissora més enllà de l'idioma, més aviat pel tema del que li hi diuen

i perquè li agrada aquella emissora o no. Quan aconseguim això, jo crec personalment, modestament, que haurem normalitzat la ràdio en català o el català a la ràdio. I encara ens falta molt, encara trobes gent militant que diuen: «Jo al matí escolto Catalunya Ràdio... amb tots els respectes envers els companys.» «I què li han dit, senyora, avui a Catalunya Ràdio?» «No ho sé, però és la ràdio nacional de Catalunya.» Bé, doncs jo sóc la ràdio nacional del carrer de Casp, no? I amb tot el respecte m'adreço també a la meva gent i em considero català. No utilitzo la llengua com una proclama ni com una bandera. Em penso que això és feina de persones que treballen des de les institucions, però efectivament em sembla que potser és allò de què a mi més m'ha arribat d'en Joan i que reafirmo un cop més.

Per altra banda, ho aprofito per a obrir una altra via que potser no és la que ens toca avui, que és la del català *light* o el català *heavy* i tot això. Tenim un personatge, i no m'hi estendré, que és una dona gran, i l'actor que el fa s'ha especialitzat a escoltar les dones grans, les seves veïnes, les seves àvies, i transmet aquest català amb modismes, amb frases fetes, amb tota una mena de recuperació d'un llenguatge oral, molt bonic, que a mi m'agrada molt. I em diuen: «Però què diu, la padrina?» I crec que diu el que diu la gent. Jo surto molt content quan acabo «El terrat» perquè penso: «He parlat com m'ha donat la gana a mi.» I no pas per això deixo de respectar la meua llengua.

Voldria resumir aquesta miniponència que he fet aquí dient que no per deixar de parlar un català ortodox i de Pompeu Fabra deixes d'estimar la teua llengua. Al contrari, considero que jugar amb la llengua és un signe de vitalitat, és un signe de respecte, i li fas un gran favor, l'actualitzes i hi jugues. Això per a aquells qui de vegades diuen que s'ha de parlar un català perfecte. No, la primera cosa que s'ha d'aconseguir és que es parli català; si després és perfecte, molt millor. Poso la meua experiència com a programador en català en una emissora castellana o majoritàriament en castellà durant vuit anys al servei de qualsevol directiu que em vulgui fer una oferta o que vulgui saber com ho fem. En tot cas, em penso que encara queda bastant per a la normalització i estic una mica alertat pel que acaba d'explicar en Joan sobre el fet que el català va en retrocés.

Lluís Jou: Enmig del debat o de la ponència que hem sentit tots plegats, m'interessen dues qüestions que m'agradaria, doncs, remarcar. La primera és aquesta qüestió que s'ha dit de percentatges d'ús, de si el català puja o baixa. Es tracta de percentatges d'hores

d'emissió en català sobre hores d'emissió global que haurien de ser completats amb l'audiència, que no sé fins a quin punt aquestes dades que es donen són mixtes entre audiència i emissió. Tanmateix, pel que fa a les emissores generalistes, és a dir, les que utilitzen en essència o sobretot la paraula, doncs resultaria que, si no fos per les emissores públiques, l'ús del català seria extraordinàriament baix. Estaríem al voltant del 9,5 % o del 10 % si no comptéssim les públiques, em sembla. Aleshores, això el que comporta és aquesta idea més general. Podríem indicar que sembla que hi hagi una distinció o una via doble, uns camins que s'allunyen entre el que podria ser el mercat, entès com a dogma gairebé actualment, en el qual el que interessa és la màxima audiència, la màxima concentració de mitjans, la màxima generalització o internacionalització, i el que podria ser la llengua o la cultura pròpies, que també avui són considerades, em sembla, com un dogma. Europa no es pot unificar a costa de la desaparició de les cultures petites, i, per tant, convé o és imprescindible per a Europa conservar la diversitat. Aleshores, això ens explicaria potser, i és una reflexió, aquest camí tan divers entre l'oferta privada i l'oferta pública que fa un esforç econòmic, també, per mantenir el català en el camp de la ràdio. Aquesta era una primera reflexió.

La segona era: què vol dir *normalitzar*? Què vol dir *normalitat* en el camp de la ràdio? Aleshores, probablement la normalitat l'hauríem de veure no pas en la mesura d'estar situats a Catalunya i considerar si uns percentatges determinats d'utilització de la llengua catalana puguen o baixen, sinó en quina seria la nostra situació o quina és la situació d'algunes altres cultures petites. El que potser no és tan normal és que a Catalunya encara ens hàgim de plantejar en quina llengua hem de fer un programa. Sé que dir això és molt teòric i que la realitat social de Catalunya és la que és. Però aquí hi hauria el tercer interrogant que jo presentaria ara i que és: els empresaris de la ràdio, quan opten per fer els programes en castellà, opten per fer-los simplement perquè cal fer-los en castellà? Ho fan perquè tenen dades certes, dades contrastades i reals, que l'audiència de Catalunya, si no es fa l'emissió en castellà, si no es presenten els programes en castellà, és una audiència que poden perdre i que passarà a uns altres tipus de cadenes? O és simplement perquè és l'empresariat de la ràdio qui continua ancorat en una realitat que no és la d'avui? És a dir, en deu, dotze, quinze anys, Catalunya ha canviat molt, em penso, en els nivells, sobretot, de coneixement, de comprensió del català en especial; i a la ràdio parlem de comprensió. I a vegades tinc

la impressió que moltes ràdios, molts empresaris de la ràdio, no han canviat el que haurien hagut de canviar per tal de seguir els passos que la societat catalana segueix.

Montserrat Minobis: Fa setanta anys que la ràdio existeix i és la primera vegada que els professionals, homes i dones que treballem en aquest mitjà, ens asseiem entorn de diferents taules per tractar d'allò que afecta la nostra professió: els canvis tecnològics, per una banda, i, per una l'altra, allò que particularment en aquesta taula ens preocupa, que és la llengua, que és el mitjà a través del qual ens expressem en les nostres emissores respectives.

Com bé sabeu, Ràdio 4 farà ara, el 13 de desembre d'aquest any 1996, vint anys. I he constatat que en aquests vint anys tot allò que ens explicava en Joan Barril a la seva ponència és ratificat. És a dir, ara, l'any 1996, en què hi ha moltes més emissores de ràdio al país, l'ús de la llengua catalana hi continua essent tan minoritari com hi era fa vint anys. És clar, fa vint anys hi havia un desig de llibertat de tothom, i aquest desig de llibertat s'expressava no solament per mitjà de la llibertat política, sinó gràcies a la llibertat expressada mitjançant l'acte de fer de la llengua catalana una bandera. És veritat que a hores d'ara no hem de fer-ho, però, en tot cas, sí que hem de continuar pensant que la normalització lingüística no és ni plena, ni total, ni absoluta.

Subscriu fil per randa tot el que ha dit en Joan Barril i hi faria unes quantes consideracions. Una és que els professionals que treballem a la ràdio en català o a la ràdio catalana, com vulguem —que aquesta sembla una petita lluita que mantenim entre si som o, més ben dit, si se'ns considera d'una banda o se'ns considera d'una altra—, tenim un desconeixement de la llengua, de la mateixa llengua que utilitzem. Jo, com molta gent de la meva generació, sóc autodidàctica pel que fa a la llengua. Jo vaig tenir una llengua castellana, vaig anar a l'escola castellana i, per a més inri, de monges franceses. Per tant, doncs, per què conec la llengua? Perquè a casa meva s'utilitzava la llengua catalana, era la llengua de comunicació; perquè visc en un país petit, com diu en Lluís Llach, que és l'Empordà, i que, per tant, és la Catalunya Vella, i allà la utilització de la llengua ha estat el 100 % durant aquests últims anys.

Amb això em remeto al que en Joan es plantejava sobre què és el que predomina més a l'hora d'informar, si l'ús d'uns temes determinats, o un llenguatge determinat, o la informació d'una manera ràpida i total. I amb això insisteixo en el que acabo de dir fa un moment

del desconeixement profund que tenim de la llengua. No es tracta del català *light*, ni del català *heavy*: es tracta d'utilitzar un català normal, senzill, planer i que tothom entengui. I després, per altra banda, es tracta que les empreses de comunicació entenguin que el català és tan rendible com la llengua castellana.

Ara bé, és curiós veure que al llarg d'aquests vint anys hem sofert un procés força divertit i preocupant alhora. Accedim a la democràcia, fem bandera de la llengua, el català és la llengua del país. Sembla que els mitjans de comunicació, la classe intel·lectual, els polítics, s'adonen que aquesta és la llengua oficial del país i que, per tant, és la que s'ha d'utilitzar sempre correctament. Després, no sé per quines circumstàncies, es fa un tomb i tot allò que significa catalanisme o nacionalisme és considerat o és, més ben dit, sinònim d'un partit polític. I, aleshores, tota aquella classe intel·lectual d'esqueres que defensava el català com a llengua pròpia d'un país fa marxa enrere i diu que no pot ser, que això és tancar-nos en nosaltres mateixos, que és inhibir-nos, que és, no ho sé, una paraula que ara s'ha posat de moda..., que és allà on volia anar: que hem de ser internacionalistes. És a dir, la llengua va segons com bufa el vent polític al país i a l'Estat espanyol.

També m'agradaria dir —i insistir-hi molt— que les grans empreses són les que en definitiva tenen les paelles pel mànec, que les grans cadenes són les que en aquest moment dominen el mercat audiovisual en tots els seus aspectes, i les institucions fan el que poden. Hi ha la CCRTV, que sí que és ben clara, perquè és l'eina normalitzadora del país; i Ràdio 4, que és l'emissora de Radio Nacional de España a Catalunya i que ara celebra els seus vint anys però amb un futur encara incert. Perquè ni el públic, ni les empreses privades, ni les institucions, en aquest moment, no veuen clarament quin ha de ser el futur de Ràdio 4. És a dir, no voldria ser pessimista perquè penso que les coses de mica en mica canvien al país, però tot i això m'adono que aquesta presència majoritària del castellà en els mitjans de comunicació fa que el retrocés de la llengua sigui important i que, com a contrapartida, l'ús social de la llengua cada vegada sigui més minoritari.

Francesc Vallverdú: Realment, pel que fa a la ponència d'en Joan Barril, la subscriu pràcticament tota a la part de l'anàlisi. En discreparia una mica en alguns aspectes de les conclusions. Em limitaré a puntualitzar uns aspectes —i aquí potser em surt més el sociolingüis-

ta que l'assessor lingüístic—, que em sembla que potser en el discurs són unes premisses que prefiguren algun toc del debat.

N'hi ha una sobre el que ell diu al començament, així mig de passada, sobre la uniformització lingüística a la qual va de dret el món. L'any 1968 vaig publicar un llibre que polemitzava amb Stalin, perquè Stalin deia el mateix sobre aquesta qüestió. I jo no ho veig gens clar, ara, que el món vagi cap a la uniformització lingüística. El que sí que és veritat és que desapareixen llengües, però, quan una llengua desapareix —diuen: «Cada any en desapareixen tantes!»— hem de pensar que realment són situacions en què s'ha arribat al límit: són quaranta o cinquanta parlants, però això no ho diuen, els comentaristes. Ha desaparegut tal llengua! Però és que realment quedaven quaranta o cinquanta parlants d'aquesta llengua. D'altra banda, tinc seixanta anys i amb seixanta anys he tingut una tendència al profetisme, veure com el món va cap aquí i cap allà. I, després, el món m'ha donat tantes patacades... Les meves previsions polítiques, socials..., han estat diferents, no sempre per a mal, a vegades per a bé.

Quant al tema del bilingüisme com a començament de la fi de la llengua més feble, és veritat, hi ha un debat entre els sociolingüistes sobre aquesta qüestió. Jo, si heu llegit els meus llibres, no hi crec com a cosa ineluctable. Crec que és el mal ús que es fa del bilingüisme, però que el bilingüisme és un enriquiment, com ho és el multilingüisme. Això no em preocupa. I el món va cap al multilingüisme, cada vegada sabem més llengües. Jo he anat aprenent moltes llengües, generalment només de l'àmbit romànic. Amb això faig un *mea culpa*, sóc una mica xovinista. M'entenc molt bé en francès, en italià i en portuguès, però l'anglès em costa molt. En fi, *c'est ma faute*, que diuen aquells. Doncs no em preocupa gens. Això cada vegada m'ha refermat més en el català com a llengua de la comunitat. O sigui que la meua experiència, en aquest sentit, no em preocupa.

Després en Barril, també en un altre tema, ha fet una pregunta retòrica. Diu que és «una llengua sense tradició radiofònica». Ignoro per què ho ha dit. Bé, és retòric això, ja que el perquè és molt clar. Vull dir que a Catalunya, així que la ràdio s'inaugura, ja de seguida passa a ser ràdio castellana perquè ve la dictadura de Primo de Rivera. I quan es fa catalana és als anys trenta, quan ja comença a respirar-se la República. I després ve la República, i llavors ve Ràdio Associació, molt important, i etcètera. Cal tenir-ho en compte: la tradició era inexistente, pràcticament. *Inexistent*. O sigui, que l'hem haguda d'improvisar. En fi, és gent que va haver d'improvisar fa vint

anys, i vint anys és molt curt en la vida d'una comunitat. Per tant, no ens sorprenguem d'aquestes coses. Llavors, és clar, jo entenc perfectament que un locutor pugui tenir problemes i no digui «la guspira d'un bufador». Això no pot ser, però és que ja n'anirà aprenent. Si és un programa informal com el del Buenafuente, doncs endavant les atxes. Ell ja té solucions. Si és un programa formal, un informatiu i tal, ja ho buscarà.

En canvi, no estic d'acord totalment en la cosa de la traducció; per exemple, del Roine / *Ródano*. Això és diferent. Al meu entendre, això ja és un problema de cultura, de manca d'escola, i es pot resoldre amb ensenyament escolar. És a dir, quan els estudiants de Catalunya aprenguin bé català, aprenguin bé castellà i sàpiguen que Roine és la tradició catalana i *Ródano* la tradició castellana. Això és el que vull aclarir, que aquest és un altre tema: és un tema cultural.

Polèmica català *heavy*, *light*... A mi em diuen que sóc *heavy*. No és veritat: a mi el que no m'interessa és aquesta polèmica. Jo dic que depèn del programa, depèn del registre; vull dir que una cosa és un informatiu i una altra cosa... Ja he esmentat el programa d'en Buenafuente.

I per acabar, i per això no insisteixo més a voler polemitzar amb els aspectes més pessimistes de les conclusions d'en Barril i de la meva amiga Montserrat Minobis, tinc una visió més optimista que ella. Vull apuntar que m'ha donat molta satisfacció veure el testimoniatge de dos professionals com en Justo Molinero i l'Andreu Buenafuente sobre una pràctica de programes populars, de programes que tenen audiència —no oblidem que un programa de poca audiència no és el mateix; pot tenir una significació cultural, però no és el mateix com a fenomen particularment sociolingüístic. Doncs, fantàstic com a correctiu dels aspectes, per dir-los així, dels quals discreparia a les conclusions d'en Joan Barril.

Joan Barril: En Jou parlava abans sobre que l'estudi era fet sobre audiència. No, és fet sobre emissió. És evident que l'audiència significaria una feina enorme. Si ni tan sols els responsables actuals de les ràdios no es posen d'acord per veure qui té més audiència perquè a cap el sistema d'EGM no li acaba de fer el pes! Això de les xifres és molt relatiu, és només a efectes d'emissió.

Ara bé, precisament volia matisar una cosa sobre això. El govern de la Generalitat té el mandat dels seus electors i de tots els ciutadans d'intentar evitar que el mercat vagi continuant imposant les seves regles; i, si tot anés al mercat, arribaria un moment que no tindriem

sanitat pública, no tindríem probablement carreteres lliures de peatge. Tot té un preu, tot costa alguna cosa, i l'usuari hauria d'acabar pagant-ho. Aleshores, la funció dels governs és vigilar i tutelar que unes determinades primeres matèries intangibles, com són la llengua i l'ús de la llengua en uns mitjans concrets, no es limitin als alts i baixos del mercat, més aviat els baixos en aquest cas, oi? Com ho fa, això? D'entrada impulsa emissores de titularitat pública. Bé, és una manera, en principi, de preservar una llengua en aquest sentit. Però no és aquesta la funció únicament. Moltes vegades també diem, i es veu, que les emissores de titularitat pública fan la competència a les emissores de titularitat privada, que de vegades també fan grinyolar el sistema de mercat.

Però hi ha una cosa més fonamental, més profunda. Dic, i em sembla que tots hi estem d'acord, que el procés de concentració dels mitjant no únicament audiovisuals, també escrits, però sobretot ara parlem de ràdios, és creixent. Que cada vegada més, les grans cadenes, sobretot cadenes radicades a Madrid, van a comprar emissores a uns altres llocs, també a Catalunya. Que en funció de la propietat es canvien moltes vegades no únicament continguts, cosa que és perfectament legítima, sinó també el vehicle pel qual aquests continguts arriben a la gent; en aquest cas, la llengua. Que aquestes propietats no són propietats que són en el mercat perquè necessiten una audiència i una freqüència. Que aquesta freqüència l'atorga el govern de la Generalitat. I que aquest govern de la Generalitat algunes vegades hauria de preservar, saber a qui dóna unes freqüències determinades i de quina manera pot orientar perquè la titularitat d'emissores que fins ara emetien en català no les descatalanitzi, ja que el favoritisme polític de la Generalitat considera que ha de donar aquesta titularitat a un senyor determinat i no pas a un altre. Hi ha el cas del programa d'en Josep Cuní, per exemple, quan buscava antenes per Girona. I el cas de Ràdio Grup, que és clar. El senyor Jou no hi era i, en conseqüència, ell no és responsable d'aquesta història. Però, avui, Ràdio Grup de Girona emet en castellà —cosa que no havia fet mai— per pressions diverses o perquè no es va exercir la tutela necessària per a evitar que es perdés una antena catalana. Hom la va negar a un senyor i la va donar a un altre. El resultat ha estat que potser en un petit tant per cent —però és igual, és significatiu— la concessió i l'autorització, la concessió d'aquesta llicència, la tutela d'aquest canvi de titularitat, han fet perdre una mica de catalanitat.

Bé, sóc pessimista perquè, és clar, si el govern de la Generalitat no actua amb criteris exclusivament lingüístics, sinó que actua amb criteris de favoritisme polític, probablement això es podria tornar a repetir. Per això era una mica pessimista. Però també és veritat que sóc un pessimista *light* perquè crec que les coses van canviant. Crec que actualment l'actitud de la Generalitat és molt més dialogant, que probablement aquests errors o aquests excessos de l'inici han anat mitigant-se i som davant un govern molt més asserenat en aquest sentit. I crec, a més, que la Conselleria de Cultura té en aquest moment al seu capdavant un titular que és una mica més sensible a aquesta mena de coses.

Andreu Buenafuente: Admiro profundament aquesta gent que es diuen dirigents de l'empresa que intenten vetllar per aquesta heroica missió que el mercat no sigui el mercat i, efectivament, tracten d'aconseguir petits forats per a la ràdio en català. En un d'aquets forats treballa jo, i seria injust aquí ignorar el paper d'aquestes persones, sovint desconegudes per tots nosaltres, que passen d'empresa en empresa, que no n'hi ha gaires, però que sí que tenen noms i cognoms i que dins d'aquest panorama una mica pessimista mantenen una mica també la brasa de la ràdio catalana, la qual no és promoguda des de cap emissora de la Generalitat, però que sí que dins una empresa privada manté tota la seva catalanitat, poca però molt digna.

Lluís Jou: Una cosa molt breu que he deixat abans de puntualitzar. L'ús social és baix ja que no podem oblidar que el 45 % de població del nostre país té com a llengua familiar el castellà; és normal, per tant, que el català no s'hi parli al 100 %. Ens trobem en un procés que va avançant, però, lentament.

En canvi, de la lectura que ha fet en Barril de l'estructura de programació en català, voldria destacar dues coses. En primer lloc, la importància que té el fet que als programes de participació el 7 % sigui en català i el 3 % en castellà. Per mi, això és molt significatiu perquè aleshores desmentiria una mica la minorització; o, al revés, aquí hi hauria una presència del català més alta dels oients. Per altra banda, crec que és molt important que en informació el 46 % sigui en català.

Intervencions

Una intervenció demana que es tingui en compte que sovint es cau en el centralisme de Barcelona de creure que, si una paraula no se sent en aquesta comarca, no se sent enlloc més de Catalunya, cosa que és falsa i, de vegades, contrària: se sent parlar pitjor a Barcelona que en uns altres llocs.

Quant a la necessitat que emissores que emeten en castellà augmentin les seves hores d'emissió en català —cosa que s'ha demanat a en Justo Molinero—, en Joan Barril no hi està d'acord ja que creu que pel fet que canviéssim les ràdios la gent no deixaria de parlar castellà ni el català seria més potent. Creu que el català serà potent en la mesura que el seu ús social s'estengui, i s'anirà estenent gràcies primer a la comprensió i després a la pràctica. No cal anar cremant etapes intentant interferir en un procés que és natural. La mateixa immersió lingüística pot fer que d'aquí a deu o quinze anys la demanda obligui en Justo Molinero o en Luis del Olmo a canviar. A més, creu que el perill de la llengua no està en emissores com la d'en Justo Molinero, sinó en les grans, que cada vegada adopten emissores petites. Cal deixar que l'empresa petita es fortifiqui perquè la gran ja vindrà i pot esborrar-ho tot de cop.

Una intervenció següent afirma que una llengua sobreviu si té darrere un Estat que li doni suport, i aquesta és la contradicció a Catalunya. Unes altres llengües minoritàries han quedat ja hegemnitzades, i Catalunya deu ser l'únic exemple d'Europa que encara sobreviu. Ens dirigim cap a una Comunitat Europea molt unida en la qüestió econòmica i el tema de la representació externa, i el problema és saber com aprofitarà Catalunya aquest tren, que és l'últim. En resum, si no hi ha un Estat que la potenciï, la llengua se n'ha de ressentir, s'ha d'actuar d'una manera política.

Es tornen a reprendre temes com la traducció de noms, els topònims, etcètera, per als quals sembla que no hi ha unitat de criteri, i el vocabulari sexista.